

Legidősebb Bokor-testvérünk elszenderült az Úrban

Balás László (1910-2008)

Balás Laci bácsi élete „gyertyája” otthon, szerettei körében, különösebb betegség nélkül, utolsó lobbanva elfogyott 2008. szeptember 20-án. Négy hét múlva lett volna 98 éves. Ő volt a legöregebb Bokor-tag – Vadas Éva néninél is hamarabb látta meg a napvilágot. Úgy hiszem, az Atya házában már tárt karokkal várhatták gyümölcsökben gazdag, hosszú élete után.

Mivel erről a gyümölcsöző életről háromoldalas interjút készítettem vele az „Érted vagyok” 2001. augusztusi számában, s így bemutattam az egész Bokornak, most kötelességemnek érzem elbűcsúztatni is őt.

Miskolcon született 1910. október 18-án. Ugyanitt végezte elemi iskolai és gimnáziumi tanulmányait is. Érettségi után a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Jogi Karára került, s ott szerzett jogi és államtudományi doktorátust 1933-ban. Bíró szeretett volna lenni, ezért Borsod vármegyében, Miskolcon, majd Debrecenben bocsátották bírósági joggyakorlatra. 1937-ben a debreceni Királyi Ítéletábrán lett tanácsjegyző. 1941-ben a visszacsatolt Nagyváradi Királyi Ítéletábrájára neveztek ki bírónak.

Váradon ismerték és szerették meg egymást a háromszéki székelly származású Árkosy Katalinnal, későbbi feleségével. De egyelőre még közbejött a katonai behívó és szolgálat, a szovjet hadifogságba esés, ahonnan egy év múlva került haza. Már ismét Debrecenben megtörtént az eljegyzés, majd rövidesen az esküvő 1946-ban. Házasságukból három fiú és egy leány született.

Még mint fiatal házaspár 1948-ban, a piaristák egyik rendezvényén ismerkedtek meg Bulányi Gyurkával, aki „behalásztá” őket a házaspár közösségébe. Ez a kapcsolat azonban nem sokáig tartott, mert Lacit a debreceni ítéletábrától áthelyezték Miskolcra tanácsvezető bírónak. Később hallottak Gyurka perbe fogásáról, az ügyész halálbüntetést kiszabó javaslatáról, amelyről úgy tudták, hogy végre is hajtották.

Mivel a Rákosi-rendszerben bírónak nem volt hajlandó politikailag diktált

ítéleteket hozni, elküldték a bíróságtól. Attól kezdve ügyvédként működött 65 éves korig nyugdíjba vonulásáig.

A hit, a vallás kérdései mindig vonzották, így amikor Nyíri Tamás meghirdette

a laikusok Teológiai Akadémiáját, azonnal jelentkezett. A legelső évfolyam hallgatója volt. A II. Vatikáni Zsinat hatására számos évfolyamtársával együtt azzal a céllal végezte teológiai tanulmányait, hogy mint az akadémiát végzetek egyike segít majd felkavarni az akkori magyar egyház állóvizét. Az akadémia elvégzése után is kapcsolatot tartottak fenn egymással. Leveleztek, hogy kinek-kinek mit sikerült eddig elérnie, és hogyan. Biztatták egymást, mert sajnos a klérus a legtöbb helyen nemigen akarta igénybe venni szolgálataikat.

Az akadémián egy csoportba került Bisztrai Gyurival. Tőle értesült, hogy Bulányi Gyurka él, megírta a „Keressétek az Isten Országát” c. művét (KIO), s újra megindult a kisközösségi élet. Azonnal felkereste Gyurkát, s egy

örömteli, hosszú beszélgetés után meggyeztek, hogy az akadémia befejezése után azonnal bekapcsolódik a Bokor életébe. Gyurka megadta neki a címet, s így ismerkedtem meg én is Laci báccsal és családjával. A teológiai tanulmányok befejeződve, a mi „Öregek III.” nevű közösségünkbe került Laci is. Itt ismerkedett meg a kisközösségi munka módszerével. Ezt az akadémián nem tanították, sőt a kisközösségekéről szó sem volt ott.

Miskolcon az újgyőri plébánia egyházközségi képviselőtestületének elnöke lévén először a képviselőtestületből hozta létre a Szent Rita Közösséget. Az Evangélium nuntia kezdetű pápai körlevelet beszéltek meg, később az egyes evangéliumokat. Mivel a legtöbb képviselőtestületi tag idős ember volt, akik nem szoktak hozzá, hogy saját véleményét nyilvánítsanak vallási vagy egyházi kérdésekben, fokozatosan elmaradoztak – végül még a plébános is. Helyettük viszont Laci meghívta a rendszeresen templomba járó fiatalabbakat, a gyakran áldozó ifjabb nemzedéket. Ők már mertek és tudtak véleményt nyilvánítani. Havonta 10-15-en jöttek össze. Kölcsonkönyvtárt adtak össze háború előtti és külföldi kiadású újabb vallási könyvekből. A 300 könyvből legalább 100 mindig közkézen forgott.

Később beindult a „Dialogus” a vasárnapi 9 órai mise után. Az érdeklődők összejöttek az egyik mellékoltárnál, s a 11 órai miséig Laci vezetésével megbeszélték az aznapi evangéliumot. Laci bácsi javaslatára indult meg a mindszeri plébánián Dr. Kovács Endre püspök-plébános vezetésével az akadémiát végzetek rendszeres továbbképzése. Itt a fontosabb zsinati dokumentumokat, pápai körleveleket beszéltek meg. Megismerkedtünk más keresztény felekezetek tanításával is.

Kovács püspök úr nagyon lojálisan, szinte barátián viselkedett velünk, noha tudta, hogy mindkettőnknek kapcsolata van a Bokorral. Sőt a 80-as években az egyik kápolnában tartott előadássorozatra is mindkettőnk felkért előadónak. Így történhetett meg 1991-ben, amikor Bulányi Gyurka országjáró „kézfogásos”

előadássorozatot tartotta, hogy Miskolcon volt az első előadássorozata, és Kovács Endre mindhárom előadásán részt vett, sőt meghívta Gyurkát személyes beszélgetésre a szobájába.

1977-ben, első szülésekor leányuk szeptikus, kullancs eredetű agyvelőgyulladásra kapott, amit nem bírt ki. Az újszülött is meghalt ugyanabban a betegségben. Katóka, a felesége soha nem tudta kiheverni ezt a gyászt. A lelki csapás testi megnyilvánulása egy súlyos, gyógyszeresen szinte befolyásolhatatlan asztma lett. Az orvosok kénytelenek voltak átmenetileg hatékony, de hosszan szedve súlyos mellékhatásokat kiváltó mellékvesekéreg-kivonatot adni. A következmény: meg-megújuló trombózis, csontritkulás ismétlődő combnyaktöréssel. Teljesen lerokkant, egyre inkább rászorult Laci ápolására, majd 1998. július 30-án tért vissza Teremtőjéhez. Akkor legkisebbik fiáék gondoskodó szeretettel magukhoz vették Laci bácsit, s élete utolsó tíz évét náluk töltötte.

Aggastyánként is fiatalokat megszégyenítő aktivitással, prófétai küldetésre vállalkozott a különböző egyházi, állami és társadalmi vezetők és újság szerkesztők lelkiismeretét izgató, országos és egyházi problémákat feltáró és azokra megoldásokat javasoló, kiterjedt levelezésével. Sokat írt a népességfogyás és az abortusz problémájáról. Úgy gondolta: mivel a legtöbb nőt a súlyos, nyomorúságos anyagi helyzet szorítja abortuszra, a várandósok anyagi hely-

zetét kellene javítani, megfelelő összegű jutalommal a magzat megtartására bátorítani; másik lehetőség, hogy minden várandós nő kapjon „munkanélküli segélyt” pusztán a terhesség címén. Továbbá a Családvédelmi Szolgálatokat, ahol az abortusz elvégzéséről döntenek, anyagilag érdekeltté kellene tenni, ha sikerül rábeszélniük a várandós asszonyt magzata megtartására.

1999-ben azt javasolta a Millenniumi Évet szervező Nemeskürty tanár úrnak, adjon ki képeket megfelelő szöveggel a magyar szent királylányokról, kezdve Szt. István unokájával, Skóciai Szt. Margittal, aki Magyarországon született, és 12 éves koráig itt élt, Szt. Erzsébeten át Szt. Kingáig és Hedvigig, beleértve Szt. László ortodox szent lányát, Piroskát is. Hiszen ezek a királylányok igen jelentős szerepet játszottak az európai kereszténység és kultúra kialakulásában és megerősödésében Skóciától Bizáncig, Litvániától Lengyelországon át Thuringiáig. Nekünk nem kell bekéredzkednünk Európába, hiszen annak alakításában már közel ezer éve aktívan részt veszünk. Nemeskürty azt válaszolta, hogy a Millenniumi Évre kapott pénz nem arra való, hogy szentképeket osztogassunk szerte Európában.

Kb. 2000 óta erősen foglalkoztatta a hazai papi utánpótlás hiánya. Számos levelet írt ebben a tárgyban papi vezetőknek, illetve egyházi újságíróknak. Legutolsó levelét 2003 júniusában Er-

dő Péter esztergomi prímás érseknek küldte, s azt írta benne: Jézus egyszerű halászbereket küldött az emberek megtérítésére; ehhez nem szükséges teológiai főiskola, a szeretetben való elkötelezettség, a szív, a térítést hitelesítő élet példa a lényeges. Egyszer nősült, családos férfi is lehet pap. Mari néni, János bácsi nem fog a gyónásban olyan problémával előhozakodni, amelyre józan ítélőképességgel az ilyen pap ne tudna megnyugtató választ adni.

Ezután már nem tudott tovább levelezni. Látásromlása és egy elesést követő bizonytalan keze már nem volt képes az írógépelésre. Attól kezdve már csak nagy családja életének örvendezett – esetleg olykor bánkódott, és sokakat sokat imádkozott. Legkisebb fiáéknál időnként együtt láthatta egész nagy családját is: három fiát, menyét, kilenc unokáját és három dédunokáját. Most nyáron egy ilyen alkalommal készült a mellékelt kép is, amelyen legkisebb dédunokáját tartja az ölében. „A régmúlt elmereng a jövőn.”

A végén annyira fokozódott a látásromlása, hogy a legnagyobb betűs szentírást sem tudta elolvasni. Ekkortól az Adoremusból nyomtatták ki neki a napi szentírási szakaszokat a legnagyobb betűméretben.

Mindvégig a magyarság szeretetére és a családért való felelősségre, az együtt imádkozás fontosságára intette fiait.

Orbán Sándor

A Bokor Közösség első nemzedékének egyik legkiemelkedőbb egyénisége volt **Benyhe Jánosné Bolarics Andrea** (1931-1993), számunkra persze csak „Andi”, netán „Andi néni”. Elköltözésének 15 évfordulója alkalmából azt az elmélkedését idézzük fel, amelyet halála előtt öt évvel, 57 évesen írt. (A temetésén elhangzott búcsúztató lapunk 1993. decemberi számában jelent meg.)

Remény a reménytelenségben

Új Golgota

A KIO [Bulányi György: Keressétek Isten Országát!] IV. kötete Tóth Árpád Tetemrehívásával indul. E versben az emberi fájdalom és reménytelenség szólal meg. Ennek oka nem elsősorban a szenvedés, hanem az a felismerés, hogy az ember ma is képes az istengyilkosságra. Ha nem

megy el a Golgotára, új Golgotát terem. Aki pedig keresztre segíti Krisztust, annak eltűnik életéből az öröm:

„...fölemelem arcomat,
És úgy érzem, e fájó arcnak
Nem lehet többé mosolya,
Mert ember vagyok én is, én is,
Az Isten véres gyilkosa...”

Valóban ilyen reménytelen embernek lenni? Krisztus mindazokért imádkozott, akik tanítványai szavára

hinni fognak az ő nevében. Érttem is. Imádkozott a keresztben a keresztre feszítőiért. Tehát érttem is. Mert kései, XX. századi tanítványa sem büntelen. Új Golgota fakad belőlem is, ha oka vagyok mások szenvedésének, ha közömbösen szemlélem az emberi magányt, kiszolgáltatottságát, vagy ha éppen csak megfutamodásra készlet az emberi kín, s nem együttérzésre, tevékeny szeretetre.

Az ember igen találékony a rosszban. Pedig találékony tud lenni a jóban is. Hiányos szeretetemre, bűnimre nem azért gondolok most, hogy mélyítsem a sötétséget, fokozzam a reménytelenséget, hanem azért, hogy ne váljak Isten véres gyilkosává, mert ez nem szükségszerű. Nem elég csupán nem akarni a rosszat. Tenni is kell a jót.

Gondoskodó szeretet

Jézus elsősorban tanító volt, de olyan tanító, aki azonosult a legkiseb-
bekkel, a legmagányosabbakkal, a betegekkel, a szenvedőkkel, a halálba indulókkal. Golgotai üzenetéből, a kereszten mondott „hét szavából” őt a karitatív Krisztus gondoskodó szeretetét mutatja: Jánosra bízta édesanyját, Máriát pedig figyelmezteti anyaságának kiterjesztésére: „Íme, a te fiad! – „Íme, a te anyád!” (Jn 19,26-27) Haláltusájában maga is igényelte a gondoskodó szeretetet. Így volt ez már a Getszemáni-kertben is, ahol annyira szerette volna, ha barátai vele virrasztanak, s így van ez akkor is, amikor ég és föld között kifeszítve a test utolsó kívánságát sóhajtja el: „Szomjúhozom!” (Jn 19,28) De a testi kínokon felülemelkedve vigaszt tudott nyújtani haldokló társának, a „jobb” latornak: „Bizony mondom, még ma velem leszél a paradicsomban!” (Lk 23,43) S bár megtapasztalja az embertől-Istentől elhagyatottság legmélyebb fájdalmát is („Éli, Éli, lamma szabaktani!”), mégis világga tudja kiáltani a halni készülők legszebb imádságát: „Atyám! A Te kezidbe ajánlom lelkemet!” (Lk 23,4)

Jézus, a Tanító, karitászra is tanít. Isten népe mindig is tudta, hogy nincs jézusi Út karitász nélkül. Talán túlságosan is tudta. Oltárra emelte az öregekért, betegekért, elhagyottakért tevékenykedőket. Az irgalmas szeretet szerint élőket a világ is megcsodálja (bár követni nem bolond!). Megcsodálja, de ritkán üldözi. Az erény következetes megvalósítása szentté teszi az erénygyakorlót. De az egyoldalú erénygyakorlat nem biztos, hogy megtanít másokat is a szeretetre, nem biztos, hogy ez a teljességre törekvő jézusi Út. Mi elég hamar fölismerjük ezt. A teljes evangélium élése és hirdetése már nem váltja ki egyértelmű-

en a világ csodálatát. A világ üldözi azt, akinél a szó és a tett egységét látja. Hatékonynak, veszélyesnek minősíti: világformáló, rivális erőnek tartja. Mi elvileg vállaljuk azt a törekvést, amely az üldözés kockázatával jár. E helyes fölismerés azonban nem ment fel bennünket a kevesebb kockázattal, de állhatatos szolgálatvállalással járó karitatív feladatok alól. Küldetésünk az öregekhez, betegekhez, magányosokhoz, az Isten Országá számára kevésbé hasznosnak tűnő emberekhez is szól.

Új honfoglalás

Hogyan tudunk tenni valamit az öregekért, magányosokért, haldoklókéért, ha nem ismerjük eléggé őket? Tőlem már nem idegen a világuk: évről évre sűrűsödnek a tapasztalataim. De tudom, hogy az is tehet értük, aki életkorban, élményanyagban igen távol áll tőlük. Sokszor csodáltam már meg gyereket vagy tizenéves fiatalot, aki „öszönösen” jobban tudta szeretni okét, mint egy korukbeli. A szeretet beleérző, igényt meglátó képessége nem korhoz kötött. Figyelem és ismeret azonban kell hozzá. Intenzív imaélettel sok ismeretet lehet szerezni, s egy-egy műalkotás, hiteles művészi ábrázolás élménye is pótolhatja a személyes ismeretet vagy tapasztalatot. Az alábbi rövid költemény például szemléletes vallomás arról, hogy milyen is az öregség (Pilinszky: Van Gogh imája):

*Csatavesztés a földeken.
Honfoglalás a levegőben.
Madarak, nap és megint madarak.
Estére mi marad belőlem?
Estére csak a lámpasor,
a sárga vályogfal ragyog,
s a kert alól a fákon át,
mint gyertyasor, az ablakok,
hol én is láktam, s nem lakom,
a ház, hol éltem, és nem élek,
a tető, amely betakart.
Istenem, betakartál régen.*

Igen, az öregség: csatavesztés, hiány, kifosztottság, rászorultság. Élet a lét és nemlét mezsgyéjén: honfoglalás a levegőben. Ezt az új honfoglalást kellene tudatosítani az öregekben. Mert nagy veszélye az életből kiszorulóknak, s annak is, aki környezetében él, hogy a keserű tények, a pusztulás riasztó és sűrűsödő

képei eltakarják az egyetlen valóságot: Istent. Szembesülnünk kell az öregek, magányosok, haldoklók közelében a sokszor ima formájában elhangzó nagy kérdéssel: „Miért szenvedékenynek, rútul pusztulónak alkottad meg a léteket, Istenem?” Tudunk rá választ adni?

A halál az élet törvénye: „...halálnak köszönöd életedet, fű és vad” (Babits: In Horatium). Ha ez törvény, ha ez axióma, akkor talán nem is rút, hanem szép? Jézus szerint a földbe kell hullnia a gabonaszemnek ahhoz, hogy termést hozzon. A földbe kell eltemetkeznie a testnek, hogy új életre, gyümölcsözőbb életre támadjon fel. Ha ez így van, akkor az elhaló, a már funkcióját veszített élet olyan érték, amely nem mérhető az egészséges, viruló élet semmilyen értékéhez, szépségéhez sem. A halál csak látszólagos: magasabb rendű élet születik általa. Nem csoda, hogy Szent Ferenc Halál-testvérnek nevezi: Halál-testvér hozza meg az ember számára a legnagyobb ajándékot. „Hiszed ezt?” – kérdi Jézus nemcsak Mártától és Máriától, hanem tőlünk is.

Ha hiszed, tudsz segíteni a szenvedőknek, öregeknek, haldoklóknak. E hittel, és a belőle fakadó szeretettel. Mert amikor az értelem, a haszon, az igazság már mit sem ér, a simogató szeretet csodákat művel. Hiába magyarázom az életből egyre inkább kiszoruló édesanyámnak, hogy tudata helytelenül tükrözi a valóságot. Nem fogja föl. De a csókot, a simogatást, a tiszteletet, a hálát, a feltételhez nem kötött szeretetet megérzi akkor is, ha az agy felbomló sejtjei már csak a félelem s a vad indulatok állapotába kényszerítik. A simogató szeretet feloldja a bűnt, az önvádat, az értelmetlenség érzésének kísértését, a testi és lelki szenvedést, és mosolyt varázsol elő. S „e fájó arcnak” mégiscsak van mosolya. Mert a szeretet erősebb a halálnál. Megjelenik a remény a reménytelenségben: a szeretet összeköti a látszatvilágot az új világgal, az új éggel, az új földdel...

Saját reményemet is táplálom, ha az itt-jelenlét fontosságát nem tagadva fölkészülök, és másokat is föl tudok készíteni egy új honfoglalásra. Vajon igazán akarom-e adni és megvalósítani ezt a halált is legyőző szeretetet?

Forrás: Karácsonyi Ajándék, 1988/2, 125-126.